

SOUBOR ARCHIVÁLIÍ FARNÍHO ÚŘADU V PŘELOUČI (1730-1950)

Olga HATAŠOVÁ

Cílem této práce¹⁾ je seznámit odbornou veřejnost s dosud prakticky neznámým souborem archiválií z 18. – 20. století, nalézajících se na Farním úřadě církve římskokatolické²⁾ ve východočeském městě Přelouči.³⁾

Písemnosti vzniklé činností farního úřadu,⁴⁾ byly ve starší době uchovávány na faře v Přelouči. V současné době jsou ale rozděleny na tři části. Dvě z nich mají charakter veřejně přístupných archivních fondů, uložených ve Státním oblastním archívu v Zámrsku a ve Státním okresním archívu v Pardubicích.

1) Největší část písemností, vzniklých činností Farního úřadu církve římskokatolické v Přelouči je uložena ve Státním okresním archívu v Pardubicích jako fond Farní úřad Přelouč. K přesunu z fary došlo v roce 1960 na základě dohody o převzetí materiálů římskokatolických farních úřadů do okresních archívů. Fond byl uspořádán a inventář zpracován v letech 1962 – 1963 Emilií Frajdlovou.⁵⁾ Jeho časový rozsah je 1707 – 1949. Fond

1) Tento rukopis vznikl jako součást závěrečné práce bakalářského studia oboru „Kulturní dějiny“, obhájené v roce 2002 pod názvem „Sbírka rukopisů a starých tisků Farního úřadu v Přelouči“ na Katedře historických věd Fakulty humanitních studií Univerzity Pardubice.

2) Děkuji správci přeloučské římskokatolické farnosti panu Zdeňku Skalickému za mimořádnou vstřícnost a zpřístupnění níže uvedeného souboru archiválií.

3) Historický vývoj této lokality viz Josef Ledr: Dějiny města Přelouče nad Labem, Přelouč 1926 a Petr Vorel: Dějiny města Přelouče I. (1086-1618), Přelouč 1999; II. (1618-1848), Přelouč 2002.

4) Josef Nechvíle: Fara v Přelouči, Památky archeologické a místopisné 10, Praha 1878.

5) Emilie Frajdlová: strojepis inventáře fondu FÚ Přelouč, SOkA Pardubice 1963.

obsahuje celkem 607 inventárních jednotek, z toho 467 knih, 28 kartonů spisů a 11 plánů. Nejstarší písemnost pochází z roku 1707. Kromě korespondence jsou mezi spisy uloženy i záležitosti týkající se nadací, patronátního úřadu, hřbitova nebo změn náboženského vyznání. Uchovaly se i duplikáty rodných listů, povolení k sňatku nebo snubní protokoly. U příležitosti pořádání fondu byly pro svou nepříliš vysokou hodnotu vyřazeny úmrtní a ohledací listy. Součástí fondu je i řada soupisů duší pro Přelouč a okolní obce z let 1825 – 1867, dvacet pět Ohlašovacích knih služeb božích (1821 – 1924), mnoho inventářů kostela a fary, z nichž nejstarší je datován r. 1740 a nejmladší r. 1864. Nejstarší Poznamenání desátku pochází z let 1746 – 1781. Téměř souvislé řady tvoří účetní knihy.

2) Mezi nejdůležitější písemnosti farního úřadu patří církevní matriky. Církevní matriky, vzniklé činností Farního úřadu církve římskokatolické v Přelouči z let 1637 – 1914 jsou uloženy ve Státním oblastním archivu v Zámrsku.⁶⁾

3) Přímo na farním úřadě v Přelouči zůstala i po roce 1960 uložena rozsahem menší, dosud neuspořádaná⁷⁾ část písemností, ale její součástí jsou některé cenné materiály z let 1730 – 1950,⁸⁾ které unikly pozornosti archivářů a dřívějším badatelům tudíž vůbec nebyly známy.

6) Popis sbírky matrik východních Čech obsahuje Průvodce po archivních fondech, Státní oblastní archiv v Zámrsku, Praha 1965; Sbírk matrik Východočeského kraje 1618 – 1949, inventář Státního oblastního archivu Zámrsk, 1987. Vladimír Kaláb: Církevní matriky okresu Pardubice. Východočeský sborník historický 7, Pardubice 1998. Obecněji k významu těchto pramenů viz Eduard Maur: Církevní matriky jako historický pramen. Sborník archivních prací XX, 1970, s. 425-457.

7) Rukopisy přeloučského farního úřadu dosud nebyly žádným způsobem uspořádány, pouze několik nejstarších knih bylo označeno čísly 1 až 8. Toto původní řazení zachovávám i v následujícím soupisu. Kniha konsistoriálních nařízení je uvedena jako první, protože vznikla v souvislosti s působením nadřízené instituce. Do soupisu je zařazena i matrika náboženského bratrstva, která přímo nesouvisí s činností farního úřadu, ale je hodnotným historickým pramenem.

8) V níže uvedeném soupisu se zaměřuji pouze na rukopisy vzniklé do roku 1950. Mladší (a současná) běžná agenda zde není zaznamenána. Pouze ve výjimečných případech jednotlivé archiválie svým rozsahem přesahují uvedenou časovou hranici (u jedné z farních kronik až do roku 1972). Součástí sbírky rukopisů farního úřadu v Přelouči jsou i provenienčně nepřislušející materiály. Jde o jednacích protokoly chrudimského vikariátního úřadu. Uloženy jsou zde i pomocné knihy vzešlé z činnosti dvou místních spolků, československé strany lidové a vzdělávacího spolku katolické mládeže „Svornost“.

Především jde o originál papežské listiny z roku 1734, vydané pro Přelouč u příležitosti zřízení zdejšího náboženského bratrstva, a dále o tři nejstarší farní pamětní knihy: *Inventarium Ecclesiae Parochialis Przelauczensis S. Jacobi Majoris Apostoli* (1730), *Knihá památních věcí při záduší přeloučském sv. Jakuba* (1733) a *Pamětní kniha při faře královského komorního města Přelouče* (1845). Ani jedna z těchto pamětních knih není zaznamenána v soupisu kronik, který pro pardubický okres nedávno zpracoval a vydal Státní okresní archiv v Pardubicích.⁹⁾ Bez povšimnutí také zůstaly ve starším soupisu Zdeňka Bičíka.¹⁰⁾ Tyto farní kroniky patří mezi nejdůležitější prameny k dějinám města v 18. a 19. století, proto jsem jejich obsahu níže v soupisové části věnovala větší pozornost.

Další mimořádně hodnotnou písemností je *Albus aneb kniha bratrská* se soupisem členů bratrstva působícího při zdejších farním kostele z let 1734 – 1783. Z první poloviny 18. století pocházejí také *Registra na příjem desátku*.

Velmi aktivní byl ve vedení písemností farář Vincenc Krombholz, který v roce 1834 založil několik knih (např. *Poznamenání všech duší v osadě přeloučské se vynacházejících*, *Knihu změn náboženství* nebo sbírku nařízení biskupského konsistoria v Hradci Králové). Inventární knihy kostelů a fary podávají informace o stavu církevního majetku, správní knihy o církevním životě a účetní knihy o způsobu hospodaření jednotlivých farářů. Některé mapy a plány byly vyhotoveny ve více exemplářích a jsou tedy uloženy v okresním archivu i na farním úřadě. Plány k zasklení ambity pražského architekta Rudolfa a nákresy nové kazatelny Františka Schmoranze jsou uloženy pouze v Přelouči.

Vzhledem k mimořádné historické hodnotě tohoto souboru archiválií jsme po dohodě s Farním úřadem církve římskokatolické v Přelouči přikročili ke zveřejnění jejich obsahu formou inventáře archivního fondu.¹¹⁾

9) Hana Černíková: Soupis kronik okresu Pardubice, Pardubice 1998.

10) Zdeněk Bičík: Soupis kronik okresu Pardubice, Pardubice 1981.

11) Dle předběžného sdělení správce farnosti p. Zdeňka Skalického bude možné po předchozí dohodě tyto archiválie využívat k vážným badatelským účelům ve zvláštní studijní místnosti, připravované v budově fary.

a) LISTINY

1. originál listiny papeže Klementa XII

Formát: 44,5 x 30 cm

Rok vydání: 1734

Jazyk: latinský

Poznámka: poškozená pečeť

Listina byla vydána 19. dubna 1734. Papež povoluje založení Bratrstva sv. Barbory v Přelouči. 22. března 1737 byla připsána informace o termínu titulární slavnosti tohoto bratrstva.

b) KNIHY

1. *Sammlung der Kais. König. Hof-Gubernial-Kreis und Konsistorial Verordnungen gewidmet für das prelautscher Pfarr Archiv. Zusammen geschreiben vom Pfarrer Winzenz Krombholz.*

Formát: 25,5 x 38

Počet stran: 375

Časový rozsah: 1834 – 1927

Jazyk: německý, český

Kniha obsahuje opisy dopisů a nařízení pro přeloučskou faru od biskupského konsistoria v Hradci Králové. Týkají se například katechetického vyučování, fundačních mší svatých, obřadů zvláštních pobožností, odesílání kostelních účtů patronátnímu úřadu, vedení matrik nebo vedení farních a kostelních inventářů. Je zde i nařízení o varování vojska před sebevraždami, ale především zápisy z kanonických visitací.

2. *Inventarium Ecclesiae Parochialis Przelauzensis S. Jacobi Majoris Apostoli a me Curato Loci Ferdinando Antonio Grim die 21. Maji 1730 confectum circa res mobilis et immobilis.*

– **kn. č. 1**

Formát: 20 x 31,5 cm

Počet stran: 306

Časový rozsah: 1730 – 1843

Jazyk: latinský, německý, český

Knihu založil v roce 1730 farář Ferdinand Antonín Grimm a sám je i autorem velké části zápisů. Většinu obsahu knihy tvoří opisy fundačních listů a testamentů, kterými jednotliví obyvatelé věnují část majetku farnímu kostelu sv. Jakuba nebo hřbitovní kapli Navštívení P. Marie a opisy obligací. Nejvíce zápisů pochází ze 40. a 50. let 18. století, několik dalších pak z 20. a 40. let 19. století.

3. *Knih památních věcí při záduší přeloučském sv. Jakuba a semínském sv. Jana Křtitele též matičky boží na Sv. poli jakož i faře města Přelouče nad Labem se vynacházejících.*

– **kn. č. 2**

Formát: 22 x 37 cm

Počet stran: 390

Časový rozsah: 1733 – 1848

Jazyk: latinský, německý, český

I tato o tři roky mladší kniha byla založena farářem Ferdinandem Antonínem Grimmem, v zapisování ale pokračovali i další autoři. Úvodní část je věnována farnímu kostelu sv. Jakuba, jeho vybavení, procesím, bohoslužbám a mším v něm konaným. Následujících deset stran představuje náboženské bratrstvo, které při zdejším kostele působilo. Uvedena jsou i pravidla pro jeho řízení a hospodaření, pro přijímání nových členů, nebo pro placení pokut. Dále je zařazeno několik tabulek s údaji o vybírání obilních i peněžitých desátků od obyvatel Přelouče, Semína, Mokošina, Lohenic, Břehů, Benešovic, Kozašic, Jankovic, Lhoty a Škudel.

Farář Grimm a jeho nástupci pokračují záznamy kronikářského charakteru zapisovanými nepravidelně v letech 1735 – 1792. Mezi nimi se objevují i opisy korespondence. Pro rok 1808 je vytvořena tabulka ke stavu školy při faře v Přelouči, inventář pro kostel sv. Jakuba a poznámky o výši poplatků, které každý rok na den sv. Martina museli odvádět nájemníci zádušních gruntů. Nechybí ani seznam jejich jmen s určením bydliště. Poslední zápis v této části pochází z roku 1848.

Následující kapitola začal psát opět Ferdinand Antonín Grimm. Je věnována kapli Navštívení P. Marie. Popisuje Svaté pole, kde hřbitovní komplex leží, bohoslužby a procesí, která byla k tomuto poutnímu místu konána. V závěru kapitoly je uveden inventář kostela.

Podobné informace obsahují i další části knihy věnované kostelu v Kladru-
bech a kostelu sv. Jana Křtitele v Semíně.

Na straně 368 začíná kapitola nazvaná *Hospitale civitatis Przelautschensis*. Její autor v ní podává informace o stavu hmotného a pozemkového majetku tohoto zdravotnického zařízení.

Další institucí, školou, se zabývá následující část. Po ní už byla do knihy pouze opisována korespondence mezi farou a různými úřady.

4. Pamětní kniha při faře královského komorního města Přelouče založena od P. Fr. Morice toho času faráře a vzdělána od Františka Lukše toho času kaplana dne 1. května 1845.

– **kn. č. 3**

Formát: 24,5 x 35,5 cm

Počet stran: 674

Časový rozsah: 1845 – 1896

Jazyk: český, německý, latinský

Pamětní kniha byla založena 1. května 1845 v době působení faráře Františka Morice. Sestavil ji kaplan František Lukeš, který se inspiroval pamětní knihou v Mikulovicích sepsanou děkanem Josefem Františkem Devotym.¹²⁾ Je rozdělena

12) J. Ledr: Dějiny města Přelouče nad Labem, Přelouč 1926, s. 320.

do následujících třinácti částí: *Dějiny města*, *Dějiny farního chrámu Páně*, *Dějiny chrámu svatopolského*, *Dějiny fary*, *Dějiny chrámu seminského*, *Dějiny školy přeloučské*, *Dějiny školy Jankovické*, *Škola ve Lhotě*, *Škola v Mokošíně*, *Dějiny školy výrovské*, *Dějiny domu pro chudé*, *Sochy a Odkazník*. Každá kapitola obsahuje vždy obecný úvod a popis historie města, kostela či školy. Potom následují kronikářské záznamy pro jednotlivá léta.

Na jejím sepsání se podílelo postupně několik autorů, farářů i nižších duchovních. Pouze pod třemi rukopisy jsou ale podepsány konkrétní osoby. Největší část sepsal kaplan František Lukeš a své jméno uvedli také faráři Josef Melichar a Josef Čána. Pravidelně se v knize objevují i zápisy biskupských vikářů o kontrolách při výročních kanonických visitacích. Tyto kontroly prováděli: Josef Ziegler, Antonín Stránský, Josef Havel, Antonín Konopáč, Karel Patočka, Josef Krška a František Kvěch.

Úvodní kapitolu, která se týká města, František Lukeš rozdělil do čtyřiceti tří paragrafů. První nazval *Statistický přehled královského komorního města Přelouče*. Popisuje zde polohu města, okolní krajinu, vzdálenost do nejbližších města a obcí, množství orné půdy, luk a pastvin. Uvádí i seznam členů magistrátu a počty řemeslníků, kteří v té době ve městě působili. Druhý paragraf je věnován vysvětlení původu jména Přelouče.

Následuje výklad dějin města od jeho počátků. Autor sepsal i prameny, které ke své práci použil. Mezi jinými to byl Schallerův místopis *Topographie des Königreiches Böhmen*, dílo J. G. Sommera *Königreich Böhmen, statistisch-topographisch dargestellt*, *Miscellanea historica regni Bohemiae* Bohuslava Balbína, kronika Václava Hájka z Libočan nebo starší přeloučská farní kronika z roku 1733. V jednotlivých paragrafech se kaplan Lukeš věnuje nejdůležitějším událostem z dějin města. Odstavce nazval: *Nejprvnější zmínka o Přelouči*, *Přelouč za město vyhlášena*, *Nešťastná příhoda v městě kvůli úkladně zavražděnému Maďarovi*, *Město po pádu ohně opět vystaveno*, *Táboři ve městě*. Následují opisy významných listin, kterými byla městu vrchností nebo panovníkem udělena některá práva. První zde citovanou listinu vydal Jan z Pernštejna v roce 1532 a poslední, vydaná r. 1796, pochází od císaře Františka II. Popis dějin města ve formě zaznamenávání nejdůležitějších událostí končí paragrafem nazvaným *Přelouč po nastoupení trůnu rakouského císaře Ferdinanda I., co krále českého V., léta Páně 1836*. Paragraf 30 se jmenuje *Zvláštní poznamenání sbíratele dějin Přeloučských kněze kaplana, Františka Bohuslava Lukše*. Popisuje zde těžkosti, které musel řešit při shánění pramenů potřebných pro sepsání knihy a na závěr poznamenává, že „*Od toho se počínají řádné letopisy*“.

Sám František Lukeš popsal události do roku 1849, dalších sedm duchovních pokračovalo do roku 1895. Zaznamenávali především jaké bylo v kterém roce počasí a zda město nepostihly bouřky, povodně či požáry. Informují jak bohatá byla úroda a jak se to projevilo na cenách obilí, jaké se konaly trhy, kolik lidí se účastnilo poutí na Svaté pole nebo kdo z významných osobností zemřel. Dozvíme se i o stavební činnosti ve městě a o zasedáních městské rady.

V první části kapitoly nazvané *Děje farního chrámu Páně* kaplan Lukeš stručně popisuje historii kostela sv. Jakuba, vyjmenovává obrazy v něm umístěné a cituje nápisy napsané na jeho zdech. Mnoho stran pak věnuje náboženskému bratrstvu, které při tomto kostele působilo a cituje také jeho regule. Roku 1732 byla přistavěna kaple sv. Barbory s kryptou. Autor zde odkazuje na starší pamětní knihu psanou latinsky, odkud přepsal a přeložil harmonogram celé slavnosti. Zápisy kronikářského charakteru jsou zde vedeny pro léta 1867 až 1895. Obsahují především informace o opravách kostela, návštěvách církevních hodnostářů, významných mších a slavnostech. Časté jsou i zmínky o osobách, které chrámu věnovaly nové obrazy, drahé textilie, liturgické náčiní nebo finanční příspěvky. Pro rok 1879 je uvedena výměra kostelních pozemků. V zápise z roku 1880 je citována korespondence mezi městskou radou a pardubickým patronátním úřadem o otázce výstavby nové radnice a školy a jejím vlivu na farní kostel sv. Jakuba. Kapitulu uzavírá německy psaný odstavec nazvaný *Odpis dluhů farního a svatopolského kostela*. Této hřbitovní stavby už se týká třetí kapitola pamětní knihy.

Několik prvních stran je věnováno uzdravovacím účinkům obrazu Panny Marie, který byl podnětem k vystavění kaple. K této dvouvěžové stavbě proudily každoročně tisíce poutníků. Jméno jeho zakladatele Adama Lorence se objevuje v nápisu na zvonu, který je v knize citován. Doslovně opsán je zde i testament původní majitelky obrazu Anny Marie z Rozdražova. Následují opisy jedenácti listin, ve kterých lidé popisují ony zázračné účinky mariánského obrazu. Záznamy kronikářského charakteru jsou vedeny pro léta 1866 – 1873 a 1880 – 1896.

I kapitolu *Dějiny fary* začal psát kaplan Lukeš a rozdělil ji do několika paragrafů. První se nazývá *Místopis fary* a kromě jiného do ní autor zařadil tabulku s údaji kolik domů, obyvatel katolického vyznání, nekatolíků a židů se nachází v obcích Břehy, Lohenice, Kozašice, Škudly a Lhota. Paragraf *Počátek fary* obsahuje seznam jmen farářů a u některých jsou zmíněny i jejich významné činy. První jméno je uvedeno pro rok 1406, další až pro r. 1581, ale pak už se intervaly zkracují. Seznam je ukončen rokem 1843, kdy nastoupil zatím poslední farář František Moric. Počínaje rokem 1851 začínají být zaznamenávány události, které se staly v jednotlivých letech. Především jde o popis stavebních úprav, významných návštěv, pohřbů a skutků faráře. Objevují se zde i opisy korespondence mezi úřady a opisy dokumentů vztahujících se k hospodářským záležitostem fary. V této kapitole je citováno i několik soudních protokolů týkajících se sporů mezi farou a občany. Poslední záznam je z roku 1890.

Dějiny chrámu semínského byly sepsány v době, kdy byl farářem Josef Čána. Na šesti stranách je popsán nejasný původ kostela, jeho podoba, přilehlý hřbitov a výměra pozemků, které k němu patřily. 1876 byly postaveny nové varhany, 1884 byl přelit malý zvon, jehož nápis je zde citován. Pro rok 1888 byl německy zapsán *Odpis půjček z kostelního jmění kostelům ve Chvojně a v Rovni*. Bohoslužby v tomto kostele vykonávalo duchovenstvo z Přelouče za určité poplatky, jejichž výše je v knize také uvedena.

Farář Čána sepsal i úvod části *Škola přeloučská*. První zmínku o tomto ústavu řadí do roku 1581. Jmenovitě uvádí první učitele a podučitele a k roku 1860 se dozvídáme i výši platů pro jednotlivé funkce. I tato kapitola má podobnou formu jako předcházející. Po úvodní části, ve které jsou popsány důležité události školy od jejich počátků, následují záznamy k jednotlivým rokům, a to pro léta 1877 až 1896.

Stejnou strukturu má i část věnovaná škole v Jankovicích, která byla postavena roku 1825. Kapitoly Škola ve Lhotě a Mokošínská škola nebyly v původním záměru prvního autora pamětní knihy Františka Lukeše. Doplněny byly až dodatečně na volná místa v době působení faráře Františka Hajzlera. Oddíl nazvaný *Škola Větrovská* obsahuje informace o vyučujících, stavebních změnách na budově a o zasedání školní rady. Navíc je zde i tabulka z roku 1854, která se týká počtu žáků a příjmů učitelů.

Následuje kapitola *Dům pro chudé města Přelouče*. Najdeme zde informace o jeho vzniku, ekonomickém zajištění a lidech, kteří zde našli útočiště.

Poslední kapitolu začal psát opět Josef Čána. Popisuje zde podobu a dějiny soch, kaplí a křížů, které se nalézaly v Přelouči a okolních obcích.

Na stranách 648 – 674 je vypracován rejstřík.

5. Pamětní kniha římsko-katolické farnosti Přeloučské, díl druhý.

– kn. č. 4

Formát: 23 x 43 cm

Počet stran: 969

Časový rozsah: 1897 – 1972

Jazyk: český

Kniha č. 4 je přímým pokračováním Pamětní knihy královského komorního města Přelouče z roku 1845. Vznikla v době působení faráře Františka Hajzlera r. 1897 a je dovedena až do roku 1972. Navíc jsou v ní vloženy volné listy s poznámkami o událostech přeloučské farnosti let 1973 – 1982.

V knize jsou patrná tři období, ve kterých do ní bylo zapisováno. Její zakladatel František Hajzler popisoval události let 1897 – 1899, farář František Čečetka je autorem zápisů z let 1911 – 1933. Následuje dlouhá odmlka a teprve Josef Pohorský r. 1961 pokračoval ve vedení kroniky.

Stejně jako v prvním díle je i zde ponecháno rozdělení do několika kapitol. První se nazývá *Osady farnosti přeloučské*. Obsahuje informace o počasí a živelných pohromách v jednotlivých letech, o opravách fary a oltáře nebo stavbě nádraží a továrny. Dále o návštěvě prezidenta T. G. Masaryka ve městě, volbách i o jmenování nového papeže Pia XI. Navíc jsou na stranách 11, 21 a 35 vlepány novinové články týkající se regionálních událostí a na stranách 36 a 37 fotografie zvonu z kostela sv. Jakuba. Kapitolu uzavírá seznam kněží, kteří v Přelouči působili od roku 1910.

Část druhá je věnována farnímu kostelu, jeho opravám a vybavení. Jeho majetkových poměrů se týkají odstavce nazvané *Vývlastnění farních pozemků na*

základě zákona ze dne 27. 5. 1919 a Příděl pozemků farního kostela sv. Jakuba pod Mokošínem.

Větší část kapitoly *Děje sv. polského kostela* se zabývá sporem o konfesi-onální ráz hřbitova, který kapli obklopoval. Je zde citována korespondence a roz-hodnutí příslušných úřadů. Zápisy končí v roce 1916 rozvržením výdajů na rozší-ření a opravu tohoto poutního místa.

Na straně 650 začal František Hajzler popisovat *Děje fary přeloučské*. Jeho nástupci se zmínili o meliorizaci kostelních a farních pozemků, úmrtí faráře a kap-lana, eucharistickém sjezdu ve Vídni, o škodách způsobených vichřicí, násled-ných opravách kostela a zavedení elektřiny. Restaurace oltářních obrazů z farního chrámu, která proběhla r. 1952, je doložena i fotografiemi.

Pátá kapitola se nazývá *Seminský kostel, kříže a sochy farnosti*. Kromě popisu událostí týkajících se tohoto filiálního kostela je zde popsán ještě kříž v Benešovicích. Poslední záznamy pocházejí z roku 1912.

Ještě dříve, v roce 1901, byla ukončena kapitola *Školy ve farnosti*. Podává především informace o působení učitelů a látce, kterou ve zdejších školách vyu-čovali.

Poslední část byla věnována *Rozličným zprávám*. Obsahuje soupis počtu obyvatel římskokatolického náboženství, kteří žili v Přelouči a obcích Jankovice, Břehy, Kozašice, Lhota, Lohenice, Benešovice, Mokošín a Škudly. Informace vze-šly ze sčítání lidu v Československé republice k 15. únoru roku 1921.

6. *Albus aneb kniha bratrská*

– **kn. č. 5**

Formát: 21 x 33 cm

Počet stran: 473

Časový rozsah: 1734 – 1783, 1875

Jazyk: český, latinský (v úvodu)

Jde o soupis členů náboženského bratrstva, které působilo při farním kos-tele sv. Jakuba v Přelouči. Toto dobrovolné seskupení místních obyvatel, nazýva-né také „cech literátský“ nebo „kür literátský“, organizovalo pěvecká vystoupení při pohřbech, církevních svátcích a podobných příležitostech. Po bitvě na Bílé hoře zdejší literátské bratrstvo zaniklo a k jeho obnovení došlo za časů faráře Jiřího Viléma Jedličky v roce 1667. Sdružení bylo řízeno svými pravidly a mělo i vlastní majetek.¹³⁾

Knihy byla založena 5. května roku 1734 v době působení Ondřeje Tauce. V úvodní části se nacházejí informace o bratrstvu a jména jeho oficiálů (rektora, asistentů, sekretáře, kantorů), kteří byli ve svých funkcích potvrzeni 5. května 1737

¹³⁾ Pamětní kniha při faře královského komorního města Přelouče (1845), s. 299-327 a J. Ledr: Dějiny města Přelouče nad Labem, Přelouč 1926, s. 309-310.

pražským arcibiskupem Janem Mauritiem Gustavem. Na straně 51 začíná seznam členů bratrstva v abecedním pořadí. V rámci každého písmena jsou jména osob zapisována chronologicky podle roku, ve kterém přistoupily. Strany 467 – 470 posloužily k zapsání několika kronikářských záznamů. Nejmladší z nich pochází z roku 1875.

7. Poznámání všech duší v osadě čili colatuře přeloučské se vynacházejících. Zhotovené léta Páně 1834 za času ctihodného pana Vincence Krombholze.

– kn. č. 6

Formát: 25,5 x 41,5 cm

Počet stran: 240

Časový rozsah: 1834 – 1842

Jazyk: český, německý

Kniha obsahuje seznamy osob žijících v obcích Přelouč, Lhota, Škudly, Kozáše, Jankovice, Benešovice, Mokošín, Lohenice a Břehy. V tabulce je pro každého zapsaného obyvatele uvedeno jeho jméno, věk, pohlaví a číslo domu. Nechybí ani údaj o tom, zda se hlásí k vyznání katolickému, protestantskému nebo židovskému. U katolíků je navíc rozlišeno zda už mohou přistupovat ke sváté zpovědi a svatému přijímání a zapsáno datum jejich biřmování.

Na stranách 236 – 240 následují celkové součty obyvatel. Pro jednotlivé roky 1835 – 1842 farář Krombholz vypracoval „*Přehled všech duší v osadě přeloučské*“, který rozčlenil na tři části podle náboženství.

8. Vormerks-Buch für die Religions-Übertritte, oder Tabellarische Vormerkungen über die vorgestellten Religions-eränderungen in dem prälautscher Pfarr-Bezirk. Angefangend vom Jahre 1834 und verlegt vom Vincenz Krombholz der Pfarrer.

– kn. č. 7

Formát: 25 x 39 cm

Počet stran: 90

Časový rozsah: 1834 – 1913

Jazyk: německý, český

Kniha obsahuje seznamy osob, které požádaly o přestoupení k jiné víře, nebo nechtěly patřit k žádnému náboženství. Údaje o nich jsou seřazeny v tabulce. Zaznamenával se kraj, vikariát a farnost, do které přestupující náležel, jeho jméno, místo narození, bydliště, stav a zaměstnání. Dále jeho původní náboženství a datum přestupu k vyznání augsburskému, helvetskému nebo katolickému. Následují údaje o příčinách přestoupení, o místě vykonání vyznání víry se jmény svědků a toho, kdo ho přijal. V poznámce je zapsáno datum politického a číslo a čas konsistorního oznámení přestupu. Po počáteční různorodosti od roku 1919 zcela převládají přestupy do stavu „bez vyznání“.

9. *Foundations-Buch bei der Pfarrkirche St. Jacobi und der Coemeterial Mutter-Gottes-Kirche zu Přelouč.*

– **kn. č. 8**

Formát: 24 x 38 cm

Počet stran: 308

Časový rozsah: 1844 – 1886

Jazyk: německý, český

Kniha obsahuje opisy nadačních listů, kterými obyvatelé věnovali určitý majetek přeloučským kostelům. Pro farní kostel sv. Jakuba je zde osmdesát osm a pro hřbitovní kostel Navštívení P. Marie osmnáct listů. Stvrzeny jsou biskupským konsistoriem v Hradci Králové.

Ohlašovací knihy služeb božích:

Do ohlašních knih faráři prováděli zápisy o vykonaných mších, pobožnostech, svátostech pokání nebo sv. přijímání. V nejstarší z uvedených svazků jsou i údaje o místě a předmětu kázání.

10. *Řád služeb božích katolické duchovní správy v Přelouči*

Formát: 27 x 42 cm

Počet stran: 100

Časový rozsah: 1907 – 1938, 1955 – 1956

Jazyk: český

11. *Služby boží*

Formát: 21,5 x 27 cm

Počet stran: 300

Časový rozsah: 1925 – 1943

Jazyk: český

12. *Ohlášky snoubenců*

Formát: 21,5 x 27

Počet stran: 300 (148 popsaných)

Časový rozsah: 1939 – 1954

Jazyk: český

Do knihy se kromě jmen snoubenců zapisovalo i jejich povolání, věk, místo narození, adresa a bydliště rodičů.

Persoluční knihy:

Jde o knihy se záznamy o svěřených mších. Faráři do nich zapisovali jména lidí, kteří při bohoslužbách předčítali věřícím.

14. *Knihy o persolvování fundačních mší svatých přeloučské farnosti.*

Formát: 27 x 41 cm

Počet stran: 470 (popsaných 176)

Časový rozsah: 1880 – 1919

Jazyk: český

15. Persoluční kniha fundací

Formát: 27 x 41 cm

Počet stran: 200 (popsaných 44)

Časový rozsah: 1919 – 1948

Jazyk: český

Inventární knihy:

16. Inventarium Parochialis ecclesiae Przelauczii, Parochiae nec non S. Maria Virgi in S. Campo supra civitatem Przelauczim, filialisque ecclesiae in Pago Semin. Conditum est MDCCCVIII.

Formát: 24 x 37 cm

Počet stran: 49

Časový rozsah: 1808

Jazyk: latinský, německý

17. Inventarium über die sämtlichen Kirchen-Geräthschaften, als Glocken, weisse Wäsche, Messgewänder, Bücher oder Beileisse, welche der prelautscher Pfarr-Kirche St. Jacobi, der Coemeterial-Kirche Mariens-Heimsuchung, und der Filial-Kirche St. Joannis Bapti. in Semin angehören; mit Veränderungen in vom Nowember 1829 bis nach Oktober 1837.

Formát: 24 x 37 cm

Počet stran: 86

Časový rozsah: 1829 – 1837

Jazyk: německý

18. Inventarium über die sämtlichen Kirchen-Geräthschaften, als Glocken, Messgewänder, weisse Wäsche, Bücher oder Beileisse, welche der prelautscher Pfarr-Kirche St. Jacobi, der Coemeterial-Kirche Mariens-Heimsuchung, und der filiale Kirche St. Joannis Bapti. in Semin angehören. Verfasst im Jahre 1837 von V. Krombholz der prelautscher Pfarrer.

Formát: 24 x 37 cm

Počet stran: 136

Časový rozsah: 1837

Jazyk: německý

19. Inventář farního kostela sv. Jakuba v Přelouči

20. Inventář kostela Panny Marie na sv. poli v Přelouči

Formát: 26 x 41 cm

Počet stran: 12

Časový rozsah: 1934

Jazyk: český

Všechny inventáře obsahují soupisy vybavení jednotlivých kostelů a fary. Zapsány jsou zvony, oltáře, kazatelny, varhany, obrazy, křtitelnice, liturgické náčiní, kněžská roucha a knihy. Ve třech starších inventářích nechybí ani jména lidí, kteří předměty věnovali.

Knihy katechesí:

Poskytují informace o vyučování náboženství ve školách v Přelouči a okolních obcích. Pro jednotlivé dny školního roku jsou v tabulkách zapsána jména farářů a kaplanů, kteří učili v jednotlivých třídách a také vyučovaná témata.

21. *Liber Catechismorum pro Curato Przelaucensi*

Formát: 21,5 x 33 cm

Počet stran: 68

Časový rozsah: 1746 – 1783

Jazyk: latinský

Faráři Daniel Alexius z Louže a František Pokorný. Popsali situaci v obcích Kozašice, Lohenice, Semín, Přelouč, Mokošín, Škudly, Jankovice a Břehy.

22. *Conspectus explanationis catechetica in schola civili et nationali Přelouč.*

Formát: 29 x 45 cm

Počet stran: 74

Časový rozsah: 1880 – 1884 (1. díl), 1884 – 1888 (2. díl)

Jazyk: latinský

23. *Látka z náboženství na obecné a měšťanské škole v Přelouči*

Formát: 29 x 45 cm

Počet stran: 78

Časový rozsah: 1888 – 1892

Jazyk: český

24. *Liber catechisum*

Formát: 29 x 45 cm

Počet stran: 98

Časový rozsah: 1892 – 1898

Jazyk: český

25. *Knihy katechesí*

Formát: 29 x 45 cm

Počet stran: 88

Časový rozsah: 1892 – 1901

Jazyk: český

Sepsáno pro školy v Přelouči, Výrově, Mokošíně a Jankovicích.

26. *Kniha katechesí*

Formát: 26 x 41,5 cm
Počet stran: 74
Časový rozsah: 1901 – 1914
Jazyk: český
Pokračování předchozích zápisů.

27. *Conspectus materiae explanationis catecheticae in scholis filialibus Výrov et Jankovice, Přeloučensis parochiae*

Formát: 29 x 45 cm
Počet stran: 74
Časový rozsah: 1879 – 1892
Jazyk: český

28. *Kniha katechesí*

Formát: 29 x 45 cm
Počet stran: 114
Časový rozsah: 1890 – 1912
Jazyk: český
Týká se vyučování náboženství ve školách v Mokošíně, Lhotě a v Jankovicích a prvních tříd ve škole v Přelouči.

Knihy evidenční:

29. *Matrika cizinců*

Formát: 26,5 x 41,5 cm
Počet stran: 60
Časový rozsah: 1890 – 1912
Jazyk: český, německý
Obsahuje „*Seznam narozených jinde, jejichž narození sem oznámeno*“, „*Seznam mladíků zde před odvodem zemřelých jinde narozených*“ a seznam nalezenců. U každého jména je uvedeno datum křtu, jméno křtitele, kmotra, svědka a rodičů. Rozlišen je i manželský či nemanželský původ dítěte.

Knihy změn náboženství:

30. *Index změn náboženství od r. 1919*

Formát: 13 x 41 cm
Počet stran: 120
Časový rozsah: 1919 – 1935
Jazyk: český

31. *Kniha změn náboženství*

Formát: 27 x 41,5 cm
Počet stran: 60
Časový rozsah: 1921 – 1955
Jazyk: český

Poznámání desátku:

32. Registra na prázemí desátku z Collatorství Rosyczkeho a Trebosyczkeho.

A. 1720. Od Letha swrchu psaneho až do Letha 1731

Formát: 20 x 31 cm

Počet stran: 28

Časový rozsah: 1738 – 1743

Jazyk: český

V knize je zapsáno množství odvedeného žita a ovsa obyvateli nikoli pro léta 1720 – 1731, jak autor napsal na úvodní stranu, ale tabulky jsou rozděleny na roky 1738 až 1743. Obsahují i konkrétní jména osob odvádějících obilní desátek z obcí Rosice, Trnová, Doubravice, Ohrazenice, Hrádek, *Dobranov*, Rybitví, Srnojedy, Krchleby, Svítkov, Třebosice, Jesenčany, *Orzenice*, Popkovice, Mateřov, Dubany, Blato a „z dvora obecního pardubského“. Některé obce odváděly i desátek peněžité.

Kostelní účty:

33. Kniha účtů kostelních Přeloučské farnosti

Formát: 26,5 x 41,5 cm

Počet stran: 774

Časový rozsah: 1880 – 1919

Jazyk: německý, český (jen titulní strana)

Vypracována pro farní kostel sv. Jakuba, sochu sv. Jana Nepomuckého, kostel P. Marie na Svatém poli a filiální kostel v Semíně.

34. Zádušní účet farnosti Přeloučské 1933

Formát: 26,5 x 41,5 cm

Počet stran: 32

Jazyk: český

Kniha byla sepsána Antonínem Zhánělem, který v době působení faráře Čečetky zastával funkci zádušního účetního.

35. Kostelní účty farnosti Přeloučské 1934

36. Kostelní účty farnosti Přeloučské 1935

37. Kostelní účty farnosti Přeloučské 1936

38. Kostelní účty farnosti Přeloučské 1937

39. Kostelní účty farnosti Přeloučské 1938

Všech šest knih má shodné parametry:

Formát: 26,5 x 41,5 cm

Počet stran: 32

Jazyk: český

Jsou rozděleny do několika částí pod názvy Zádušní účet děkanského kostela v Přelouči, Zádušní účet hřbitovního kostela v Přelouči, Zádušní účet hřbitovního fondu v Přelouči, Zádušní účet sochy sv. Jana v Přelouči, Zádušní účet různých fondů farnosti Přeloučské a Zádušní účet filiálního kostela sv. Jana Křtitele v Semíně. V rámci každé části je vyúčtování provedeno v několika bodech: Činže z realit, Úroky z jistín, Úroky z deposit a cizích peněz, Příjmy z výkonů církevních, Náhrada ekvivalentu, Nové nadace a odkazy, Různé příjmy a Splacené jistiny vlastní. Následuje vyčíslení vydání na mše a pobožnosti, na kostelní potřeby, služné kostelního personálu, stavební opravy, opravu inventáře, pojištění kostela a daně a přirážky. Zápisy uzavírá výkaz dluhů.

Jednací protokoly:

40. Jednací protokol Přeloučského farního úřadu

Formát: 27 x 41 cm

Počet stran: 478

Časový rozsah: 4. 10. 1884 – 4. 7. 1898

Jazyk: český, německý

41. Jednací protokol řím. katol. farního úřadu v Přelouči

Formát: 27 x 41 cm

Počet stran: 478

Časový rozsah: 5. 7. 1898 – 5. 3. 1912

Jazyk: český

42. Jednací protokol řím. kat. farního úřadu v Přelouči

Formát: 28 x 42 cm

Počet stran: 478

Časový rozsah: 6. 3. 1912 – 25. 2. 1931

Jazyk: český

43. Jednací protokol

Formát: 28 x 42 cm

Počet stran: 398

Časový rozsah: 27. 2. 1931 – 3. 7. 1941

Jazyk: český

44. Jednací protokol

Formát: 27 x 41 cm

Počet stran: 200

Časový rozsah: 4. 7. 1941 – 1947

Jazyk: český

45. Jednací protokol bisk. vikariátního úřadu chrudimského

Formát: 28 x 42 cm
Počet stran: 478
Časový rozsah: 1. 1. 1901 – 5. 9. 1911
Jazyk: český

46. Chrudimský biskupský vikariátní úřad: Jednací protokol

Formát: 27 x 41 cm
Počet stran: 478
Časový rozsah: 4. 4. 1916 – 1952
Jazyk: český

Knihy místní organizace Československé strany lidové:

47. Jednatelská kniha

Formát: A5
Časový rozsah: 1932 – 1938
Obsahuje zápisy z valných hromad a výborových schůzí, opisy usnesení a také vyúčtování plesů a jiných akcí pořádaných československou stranou lidovou.

48. Pokladní kniha místní organizace československé strany lidové v Přelouči

Formát: A5
Časový rozsah: 1919 – 1938

Knihy místního spolku „Svornost“:

49. Jednatelské zprávy „Svornosti“

Formát: A5
Časový rozsah: 1911 – 1939

c) MAPY A PLÁNY

50. Nákrasy kazatelny pro kostel sv. Jakuba

Autor: František Schmoranz
Rok vyhotovení: 1884
Kromě čtyř listů barevných nákrasů kazatelny v novogotickém stylu složka obsahuje rozpočet pro její výrobu a další čtyři dopisy související s danou zakázkou, které František Schmoranz posílal ze Semína na adresu farního úřadu.

51. Situační nákras hřbitova římsko-katolického v Přelouči

Autor: Antonín Kotýnek
Rok vyhotovení: 1903
Jde o nákras k novému rozšíření hřbitova v Přelouči v měřítku 1: 2800.

52. Plány na opravu farního kostela a úpravu jeho okolí

Autor: Vilém Rudolf

Rok vyhotovení: 1942

Složka obsahuje několik listů plánů:

- Úprava okolí kostela sv. Jakuba v Přelouči s návrhem na regulaci (1: 200)
- Úprava okolí kostela sv. Jakuba v Přelouči – pohledy (1:100)
- Úprava okolí kostela sv. Jakuba v Přelouči – perspektiva
- Geometrický plán s nivelací na základě místního zaměření Ing. J. Petrákem, úř. aut. civ. geometrem z Prahy XI.
- Informační situace stávajícího stavu a vlastnictví okolí kostela sv. Jakuba v Přelouči (1:200) a situace katastrální (1:2880)
- Zpráva architekta Viléma Rudolfa o navrhované úpravě okolí kostela sv. Jakuba v Přelouči

53. Plán na zasklení stěn v ambitech na hřbitově v Přelouči

Autor: Vilém Rudolf

Rok vyhotovení: 1942

Autorem všech následujících plánů je opět pražský architekt a stavitel Vilém Rudolf. Ke dvěma plánům jsou přiloženy i:

- Soutěžní a zadávací podmínky
- Rozpočet prací stavebních
- Rozpočet prací truhlářských
- Rozpočet prací zámečnických
- Rozpočet prací sklenářských
- Detail profilů osmi otvorů (1:10)
- Detail okna (1:10)
- Detaily kování pro dveře a okna (1:1)
- Rozdělení oken a dveří v průčelí
- Alternativní návrh dřevěného parapetu pod zasklenou stěnou

54. Polohopisný plán pozemků pro Přelouč, Semín a Kozašice

55. Patronátní pozemky Přelouče

56. Katastrální mapa Semína (1:2880)

57. Katastrální mapa Kozašice (1:2880)

58. Náskres dveří na schodiště fary v Přelouči (1:10)

Autor: neznámý

Rok vyhotovení: neuveden